

Av. Taner SAVAŞ

hukuk köşesi

BÖLGE PLANI

Kuşkusuz ki, planlamanın, üst ölçekten başlayarak alt ölçüğe doğru sıralanan istikrarlı kararların barındırıldığı bir bütünü oluşturması gereklidir. Aksi takdirde, disiplinsiz, parçalanmış bir yapılaşma söz konusu olur ki, bu nitelikteki parçaların bir bütün oluşturamayacağı açıktır. Bu istikrar da ancak plan hiyerarşisi yoluyla sağlanabilir.

İmar Kanunumuzda da bu hiyerarşi açıklanmıştır. Kanunda ülke ve bölge planları, hiyerarşinin en üstünde bulunan planlar olarak sayılmış, bölge planının tanımına yer verilmiştir. Bölge planları, sosyo-ekonomik gelişme eğilimlerini, yerleşmelerin gelişme potansiyelini, sektörel hedefleri, faaliyetlerin ve alt yapıların dağılımını belirlemek üzere Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanacak planlar olarak açıklanmıştır.

Hiyerarşide, bölge planlarından sonra gelen çevre düzeni planı ise, Ülke ve bölge plan kararlarına uygun olarak konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi yerleşme ve arazi kullanılması kararlarını belirleyen plan olarak tanımlanmıştır. Çevre düzeni planının altında ise, arazilerin genel kullanım biçimlerini, nüfus, yapı yoğunluklarını, çeşitli yerleşme alanlarının gelişme ve büyüklükleri ile ilkelerini, ulaşım sistemlerini ve problemlerinin çözümü gibi hususları belirlemek için varsa bölge veya çevre düzeni planlarına uygun olarak hazırlanan nazım imar planları bulunmaktadır.

Hiyerarşinin en alt basamağını ise, nazım imar planlarına uygun olarak hazırlanan uygulama imar planları oluşturmaktadır. Dolayısıyla disiplinli bir planlamanın sağlanabilmesi için ülke ve bölge planı, sırasıyla buna uygun olarak hazırlanacak çevre düzeni planları, nazım imar planları, uygulama imar planlarının hazırlanması gereklidir. Ülkemizde ise planlama sadece nazım ve uygulama imar planlarından oluşmaktadır. Örneğin Marmara bölgesinin henüz bölge planı bulunmamaktadır.

Plan hiyerarşisinin önemini açıklamak için yakın tarihte yürürlüğe giren İstanbul İl Çevre Düzeni planını örnek vermek yeterli olacaktır. Plan bütün olarak incelendiğinde, ekonomik gelişme eğilimlerini, sektörel hedefleri, faaliyetlerin ve alt yapıların dağılımını belirleyecek nitelikte kararların alındığı görülmektedir. Hâlbuki bu tür kararların bölge planlarıyla

merkezi idare tarafından alınması gereklidir. Örneğin bu kararlardan birisi İstanbul'da hizmet ve turizm sektörüne ağırlık verilmesi, diğer sektörlerin tahliyesinin öngörülmesidir. Bu yazımızda bu kararların yerinde olup olmadığına değinmek niyetinde değiliz.

Sadece böyle bir değişimin merkezi idarece ülke koşulları gözetilerek daha büyük ölçekte kararlaştırılması ve yerel idarelerce uygulanması gerektiğini ifade etmek istiyoruz. Kısacası bölge planları olmadan çevre düzeni planı ile bu nitelikte kararların alınması mümkün değildir.

Bu sonuca varabilmek için bir an için de olsa çevre düzeni planıyla ülkenin bütününe etkileyecek nitelikte kararların alınabileceğini hayal etmek yeterli olacaktır. Örneğin, tüm Büyükşehirlerin çevre düzeni planıyla, idari sınırları içerisindeki sektörel oluşumu belirlediğini ve hepsinin turizm yada hizmet sektörüne ağırlık verilmesini kararlaştırdığını düşünürsek, diğer sektörlerin yok olacağını anlayabiliriz. Dolayısıyla sektörlerin hangi bölgede ne şekilde dağılacığı merkezi idare tarafından belirlenmeli, yerel idare bu belirlemeye uygun olarak çevre düzeni planı hazırlamalıdır.

Bu kabul Anayasamıza da uygundur. Gerçekten Anayasamızın 127.maddesinde mahalli idareler; mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan kamu tüzelkişileri olarak açıklanmıştır. Mahalli idarelerin görevinin mahalli müşterek ihtiyaçları karşılamakla sınırlanması, ülke bütününe ilgilendiren kararların merkezi idare tarafından alınabileceği anlamına gelmektedir. Dolayısıyla ekonomiyi etkileyen unsurların sektörel dağılımı mahalli ihtiyaç olamayacağından, mahalli idare yerine, ülkenin ihtiyaç ve gereksinimleri bütün olarak değerlendirilmek suretiyle merkezi idare tarafından belirlenmesi gereklidir.

Bu bakımdan, henüz hazırlanmayan, gereksinim dahi duyulmayan, hiyerarşinin en üstünde yer alan bölge planları büyük bir öneme sahiptir. Bölge planları hazırlanmadan, bütün ülke koşulları değerlendirilerek gereksinimler belirlenmeden çevre düzeni planı hazırlanması ve bu suretle ülke bütününe ilgilendiren kararlar alınmasına imkân yoktur. Aksi takdirde, hiyerarşiden yoksun, birbirinden kopuk planların oluşturduğu plansızlık ortaya çıkacaktır.